

Dosarul nr. 2ra-835/23
2-21117399-01-2ra-13062023

Prima instanță: Judecătoria Chișinău, sediul Centru (P. Harmaniuc)
Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (I. Secrieru, M. Anton, V. Cotorobai)

DECIZIE

06 decembrie 2023

mun. Chișinău

Curtea Supremă de Justiție

Completul de judecată, în componența:

Președinte, judecător
judecători

Aliona Miron
Diana Stănilă
Ion Malanciuc

examinând recursul declarat de Verdeș Ion,
în cauza civilă, intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Verdeș Ion împotriva Ministerului Finanțelor, intervenient accesoriu Administrația Națională a Penitenciarelor cu privire la recuperarea prejudiciului cauzat urmare a detenției în condiții inumane,
împotriva deciziei din 06 aprilie 2023 a Curții de Apel Chișinău,

c o n s t a ț ă :

La 03 august 2021, Verdeș Ion a depus cerere de chemare în judecată împotriva Ministerului Finanțelor cu privire la repararea prejudiciului cauzat prin detenție în condiții inumane și degradante.

În motivarea acțiunii reclamantul a menționat că, a depus mai multe plângeri în instanțele de judecată privind compensarea echitabilă a prejudiciului material și moral ca urmare a deținerii în condiții inumane și degradante în perioada ispășirii pedepsei numite prin decizia Tribunalului Chișinău din 19 decembrie 2001 în baza art.123/1 alin. (2), art. 39 Codul penal, la 10 ani închisoare de tip semiînchis. La 18 octombrie 2010, Judecătoria Râșcani mun. Chișinău a eliberat titlul executoriu privind încasarea de la bugetul de stat prin intermediul Ministerului Finanțelor a prejudiciului, iar la 11 noiembrie 2010 executorul judecătoresc Chiosa Anatolie a emis încheierea privind executarea silită a acestui document executoriu.

A relatat că, ulterior, instanțele ierarhic superioare au anulat hotărârea Judecătoriei Râșcani, mun. Chișinău, din 18 octombrie 2010, însă faptul unei detenții inumane și degradante a rămas și compensația solicitată ar putea fi o parte din despăgubirile suportate, iar suferințele psihice vor rămâne nevindecate.

Prin încheierea din 24 iunie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Ciocana, a fost respinsă plângerea ca depusă peste termen, însă prin decizia Curții de Apel Chișinău din 24 octombrie 2019, încheierea menționată a fost casată, cu remiterea cauzei la rejudecare în aceeași instanță, în alt complet de judecată.

Drept urmare, prin încheierea din 21 februarie 2020 a Judecătoriei Chișinău, sediul Ciocana, plângerea sa a fost admisă parțial, fiind constatat că în perioadele 17

mai 2007- 12 iulie 2007; 04 octombrie 2007-11 octombrie 2007; 29 octombrie 2007-20 decembrie 2007; 17 iulie 2008-07 august 2008 și 18 septembrie 2008 - 04 decembrie 2008, a fost deținut în Penitenciarul nr.13 în condiții contrare art. 3 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, în total 213 zile, și în condițiile art. 4734 alin. (5) Cod de Procedură Penală, i s-a acordat cu titlu de despăgubire suma de 10 650 lei, și anume câte o unitate convențională pentru fiecare zi în care a suferit încălcarea condițiilor de detenție, care urmează a fi încasată din contul bugetului de stat prin intermediul Ministerului Finanțelor, iar în rest plângerea înaintată și împotriva administrației instituției penitenciare a fost respinsă, ca fiind neîntemeiată. Nefiind de acord cu încheierea din 21 februarie 2020 a Judecătoriei Chișinău, sediul Ciocana, la 25 februarie 2020 a contestat-o cu recurs, iar prin decizia din 06 iulie 2020 a Curții de Apel Chișinău, s-a casat încheierea contestată și s-a trimis cauza la rejudecare în instanța de fond, în alt complet de judecată.

A mai indicat reclamantul că prin încheierea din 24 noiembrie 2020 a Judecătoriei Chișinău, sediul Ciocana, menținută prin decizia din 01 martie 2021 a Curții de Apel Chișinău, plângerea sa a fost admisă parțial, s-a constatat că a fost deținut în Penitenciarul nr.13 și Penitenciarul nr. 4- Cricova pe o perioadă de 2 669 zile, în condiții contrare prevederilor art. 3 din Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale și i s-a explicat faptul că este în drept să se adreseze cu acțiune separată în procedură contencioasă în vederea reparării prejudiciului cauzat pentru condiții precare de detenție care contravin prevederilor art. 3 CEDO, dacă va considera de cuviință, iar în rest plângerea a fost respinsă.

A notat că, a epuizat căile de atac ordinare prevăzute de legislație și despăgubirile solicitate nu au fost încasate.

A solicitat reclamantul admiterea cererii privind despăgubirile ca urmare a detenției în condiții inumane și degradante, cu încasarea prejudiciului în mărime de 580 000 de lei.

Prin încheierea din 26 mai 2022 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, a fost atras în proces în calitate de intervenient accesoriu Administrația Națională a Penitenciarelor.

Prin hotărârea din 26 septembrie 2022 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, cererea de chemare în judecată înaintată de Verdeș Ion împotriva Ministerului Finanțelor, intervenient accesoriu Administrația Națională a Penitenciarelor cu privire la recuperarea prejudiciului cauzat urmare a detenției în condiții inumane, a fost respinsă.

La 30 septembrie 2022, Verdeș Ion a depus cerere de apel, împotriva hotărârii din 26 septembrie 2022 a Judecătoriei Chișinău, Centru, solicitând admiterea apelului, casarea hotărârii instanței de fond, cu emiterea unei noi decizii de admitere integrală a acțiunii.

Prin decizia din 06 aprilie 2023 a Curții de Apel Chișinău, a fost admis din alte motive apelul declarat de Verdeș Ion.

A fost casată integral hotărârea din 26 septembrie 2022 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru.

A fost încetat procesul civil la acțiunea depusă de Verdeș Ion împotriva Ministerului Finanțelor, intervenient accesoriu Administrația Națională a Penitenciarelor cu privire la recuperarea prejudiciului cauzat urmare a detenției în condiții inumane, deoarece cauza nu urmează a fi judecată în procedură civilă.

Pentru decide astfel, instanța de apel a reținut că, cererea de chemare în judecată depusă de Verdeș Ion împotriva Ministerului Finanțelor, intervenient accesoriu Administrația Națională a Penitenciarelor cu privire la recuperarea prejudiciului cauzat urmare a detenției în condiții inumane, nu urmează a fi examinată în procedura civilă, or, toate cererile ce țin de examinarea condițiilor de detenție, sunt de competența instanței penale.

De asemenea, toate normele din textul acțiunii, recomandările inserate, se referă la condițiile de detenție. Astfel, inclusiv și recuperarea prejudiciului cauzat urmare a detenției în condiții inumane, este o acțiune ce urmează să fie examinată în ordinea penală.

A menționat Curtea de Apel Chișinău că, pricina civilă la cererea de chemare în judecată intentată de Verdeș Ion împotriva Ministerului Finanțelor, intervenient accesoriu Administrația Națională cu privire la recuperarea prejudiciului cauzat urmare a detenției în condiții inumane, nu poate fi examinată în procedură civilă și se impune concluzia de casare a hotărârii, în baza art. 385 lit. e) din Codul de procedură civilă și încetarea procesului, în temeiul art. 265 lit. a) din Codul de procedură civilă.

La 18 mai 2023 și la 22 mai 2023 Verdeș Ion a depus recurs împotriva deciziei instanței de apel, solicitând casarea deciziei contestate, cu pronunțarea unei decizii noi privind admiterea acțiunii.

În motivarea recursului a invocat că, decizia instanței de apel este ilegală și emisă cu încălcare normelor de drept material și procedural. Astfel, nu a fost aplicată legea care trebuia să fie aplicată, fiind aplicată o lege care nu trebuia să fie aplicată.

Consideră recurentul că prejudiciul cauzat în cadrul procesului penal se repară în modul stabilit de lege.

În conformitate cu art. 434 din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Termenul de 2 luni este termen de decădere și nu poate fi restabilit.

Cu referire la termenul de declarare a recursului, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție menționează că Curtea de Apel Chișinău a pronunțat dispozitivul deciziei la 06 aprilie 2023.

La 26 mai 2023, copia deciziei din 06 aprilie 2023 a Curții de Apel Chișinău a fost expediată în adresa participanților la proces, fapt confirmat prin scrisoarea de expediere a actului judecătoresc (f.d. 182).

Astfel, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție constată că, recursul declarat de Verdeș Ion, la 18 mai 2023 și 25 mai 2023, se consideră depus în termenul stabilit de lege.

Curtea Supremă de Justiție, la 13 iunie 2023, a expediat în adresa intimatului copia recursului declarat de Verdeș Ion cu înștiințarea despre posibilitatea depunerii referinței, fapt ce se confirmă prin scrisoarea de însoțire, anexată la materialele dosarului (f.d. 213).

La 19 iulie 2023 Ministerul Finanțelor, a depus referință la cererea de recurs, prin care a solicitat respingerea cererii de recurs depuse de Verdeș Ion împotriva deciziei instanței de apel, ca fiind neîntemeiată.

Conform art. XI alin. (1) și (3) din Legea pentru modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție) nr. 246 din 31 iulie 2023, prezenta lege intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, cu excepția art. IV, V pct. 1–9 și 11–16 și art. VII, care vor intra în vigoare la 01 septembrie 2023.

Recursurile depuse la Curtea Supremă de Justiție până la data intrării în vigoare a prezentei legi vor fi examinate în baza temeiurilor în vigoare la data depunerii recursului.

Din sensul normei de drept enunțate, urmează că legiuitorul a optat pentru principiul aplicării imediate a noilor reglementări procedurale, cu excepția temeiurilor în baza cărora se vor examina recursurile depuse la Curtea Supremă de Justiție până la data intrării în vigoare a prezentei legi. Respectiv, recursul declarat de Verdeș Ion a fost depus până la data intrării în vigoare a Legii pentru modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție) nr. 246 din 31 iulie 2023, și va fi examinat în baza temeiurilor în vigoare la data depunerii recursului.

Totodată, având în vedere că legea procedural civilă, care impune obligații noi anulează sau reduce drepturile procedurale ale participanților la proces, limitează exercitarea unor drepturi ori stabilește sancțiuni procedurale noi sau suplimentare, nu are putere retroactivă recursul se va examina conform procedurii de judecare a recursului în vigoare la data depunerii acestuia, deoarece după sensul său norma referitoare la temeiuri cuprinde și procedura, or, temeiurile nu pot fi separate de procedura de examinare și soluționare, ele fiind un tot întreg organic.

În conformitate cu prevederile art. 431 din Codul de procedură civilă, examinarea recursului împotriva deciziilor instanțelor de apel ține de competența Curții Supreme de Justiție.

Asupra admisibilității recursului decide un complet din 3 judecători.

Recursul considerat admisibil se examinează într-un complet din 3, 5 sau 9 judecători ai Curții Supreme de Justiție.

Judecătorii care au examinat admisibilitatea recursului pot participa și la examinarea recursului în cauză.

Verificând decizia din 06 aprilie 2023 a Curții de Apel Chișinău, în limitele controlului de legalitate, în raport cu criticele invocate în recurs, pe baza materialelor din dosar, în coroborare cu normele de drept aplicabile, Completul de judecată constată că la caz se consideră admisibil recursul declarat de către Verdeș Ion și se impune necesitatea admiterii recursului, cu casarea integrală a deciziei instanței de apel și trimiterea cauzei la rejudecare, pentru motivele ce succed.

În conformitate cu art. 432 alin. (2) lit. a), b), c) din Codul de procedură civilă (în vigoare până la 01.09.2023), se consideră că normele de drept material au fost încălcate sau aplicate eronat în cazul în care instanța judecătorească nu a aplicat legea care trebuia să fie aplicată; a aplicat o lege care nu trebuia să fie aplicată; a interpretat în mod eronat legea.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

După cum rezultă din materialele cauzei, la 03 august 2021, Verdeș Ion a depus cerere de chemare în judecată împotriva Ministerului Finanțelor, solicitând admiterea cererii privind despăgubirile ca urmare a detenției în condiții inumane și degradante, cu încasarea prejudiciului în mărime de 580 000 de lei.

Fiind investită cu judecarea pricinii în cauză, de către prima instanță, prin hotărârea din 26 septembrie 2022 a Judecătoria Chișinău, sediul Centru, cererea de chemare în judecată înaintată de Verdeș Ion împotriva Ministerului Finanțelor, intervenient accesoriu Administrația Națională a Penitenciarelor cu privire la recuperarea prejudiciului cauzat urmare a detenției în condiții inumane, a fost respinsă.

Judecând apelul declarat de către Verdeș Ion, instanța de apel la 06 aprilie 2023 a admis din alte motive apelul declarat de Verdeș Ion. A fost casată integral hotărârea din 26 septembrie 2022 a Judecătoria Chișinău, sediul Centru. A fost încetat procesul civil la acțiunea depusă de Verdeș Ion împotriva Ministerului Finanțelor, intervenient accesoriu Administrația Națională a Penitenciarelor cu privire la recuperarea prejudiciului cauzat urmare a detenției în condiții inumane.

În susținerea soluției date, instanța de apel a dispus încetarea procesului civil din motiv că prezenta cauză nu urmează a fi judecată în procedură civilă.

Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră că instanța de apel neîntemeiat și contrar normelor de drept a adoptat soluția pe caz, expunându-se asupra încetării procesului civil, prin ce se impune casarea deciziei contestate cu trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel din motivele ce succed.

La caz, instanța de recurs constată că contrar prevederilor art. 239 și art. 241 alin. (5) din Codul de procedură civilă, decizia instanței de apel este una nemotivată, iar concluziile instanței de apel sunt expuse într-o formă evazivă, incertă, neavând putere de convingere, fără a fi dată o apreciere cuvenită pretențiilor formulate în prezentul litigiu în raport cu materialul probator anexat la dosar, precum normele de drept ce reglementează acest aspect. Or, analiza pe care judecătorul o face în legătură cu motivele de fapt și de drept, care i-au format convingerea în sensul unei anumite soluții trebuie să fie clară și simplă, precisă, conchisă și fermă, să aibă putere de convingere.

Totodată, în conformitate cu art. 373 alin. (1) și (2) din Codul de procedură civilă, instanța de apel verifică, în limitele cererii de apel, ale referințelor și obiecțiilor înaintate, legalitatea și temeinicia hotărârii atacate în ceea ce privește constatarea circumstanțelor de fapt și aplicarea legii în primă instanță; instanța de apel verifică circumstanțele și raporturile juridice stabilite în hotărârea primei instanțe, precum și cele care nu au fost stabilite, dar care au importanță pentru soluționarea pricinii, apreciază probele din dosar și cele prezentate suplimentar în instanța de apel de către participanții la proces.

Reieșind din limitele judecării apelului consfințite în norma enunțată și din specificul obiectului acțiunii în cauză, instanța de recurs reține că contrar acestor prevederi, instanța de apel, judecând apelul, a trecut în mod superficial asupra

circumstanțelor cauzei și cadrului legal, fără a da o apreciere concretă și clară ce ar determina definitiv și incontestabil certitudinea adoptării soluției la care s-a ajuns.

Instanța de recurs reține că, instanța de apel judecând apelul declarat de Verdeș Ion, cu referire la prevederile art. 265 lit. a) din Codul de procedură civilă, într-un mod greșit a reținut ca temei de încetare a procesului civil, faptul că cerința reclamantului urmează a fi examinată în conformitate cu prevederile art. 469 din Codul de procedură penală, în cadrul unui proces penal. Or, ajungând la o astfel de concluzie, instanța de apel nu a ținut cont de faptul că reieșind din specificul acesteia, la caz este important de observat că pretenția reclamantului privind repararea prejudiciului moral cauzat în rezultatul deținerii în condiții inumane și degradante în instituțiile penitenciare îi sunt specifice examinării procedurii civile, or, trăsăturile enunțate de către instanța de apel și prevăzute de art. 469 din Codul de procedură penală, nu îi sunt caracteristice prezentului litigiu.

La acest capitol, completul de judecată subliniază că prevederile art. 469 din Codul de procedură penală sunt aplicabile cazurilor persoanelor deținute în timpul examinării cererii. La caz, reieșind din materialele dosarului, Verdeș Ion a înaintat prezenta acțiune civilă după 13 ani de la eliberare.

Așa fiind, instanța de recurs constată că, instanța de apel a trecut în mod superficial asupra circumstanțelor cauzei, fără a intra în esența cererii lui Verdeș Ion cu privire la repararea prejudiciului moral cauzat în rezultatul deținerii în condiții inumane și degradante în instituțiile penitenciare, prin urmare fără a da o apreciere cuvenită pretențiilor formulate în prezenta cerere în raport cu materialul probator și normele de drept ce reglementează acest aspect.

În atare circumstanțe, se stabilește că soluția instanței de apel nu conține o argumentare clară din care să rezulte certitudinea adoptării soluției la care s-a ajuns, având o motivare superficială, fără a fi abordate toate aspectele importante cazului, respectiv instanța de recurs fiind în imposibilitatea să exercite controlul judiciar asupra unei asemenea soluții și să verifice temeinicia și legalitatea hotărârii atacate cu privire la oricare dintre motivele prevăzute de lege.

În concluzie și în sensul art. 6 alin. (1) al Convenției, instanța de recurs ține să menționeze că instanțele de judecată, trebuie, să indice cu suficientă claritate motivele pe care-și întemeiază hotărârile, iar având în vedere caracterul determinant al concluziilor sale să precizeze noțiunile, ce implică o apreciere a faptelor supuse examinării. De asemenea, noțiunea de proces echitabil impune ca instanța de judecată să nu-și motiveze doar sumar hotărârea sa, ci să examineze efectiv problemele esențiale care-i sunt supuse aprecierii și să nu se mulțumească de a proba pur și simplu concluziile uneia dintre părți.

Față de cele de preced, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite recursul, a casa integral decizia instanței de apel și de a trimite cauza în instanța de apel pentru judecarea apelului în fond.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e :

Se admite recursul declarat de Verdeș Ion.

Se casează integral decizia din 06 aprilie 2023 a Curții de Apel Chișinău, în cauza civilă la cererea depusă de Verdeș Ion împotriva Ministerului Finanțelor, intervenient accesoriu Administrația Națională a Penitenciarelor cu privire la recuperarea prejudiciului cauzat urmare a detenției în condiții inumane, cu remiterea cauzei la Curtea de Apel Chișinău, pentru judecarea apelului în fond.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președinte, judecător

Aliona Miron

judecători

Diana Stănilă

Ion Malanciuc